

TEHNIŠKI DAN – KOVAŠTVO NA SLOVENSKEM

1. Poglej si video posnetek na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=VnKS8wwUshk>. Naštej in na kratko opiši 3 stvari, ki si jih izdelal o Kropi.

---

2. Preberi spodnje besedilo.

Kropa se je začela razvijati v 14. stoletju. Zanj so pravili, da leži na koncu sveta. Ujeta je med visoke stene, zato v nekatere konce doline sonce ne posije cele štiri mesece. Toda imela je vse, kar potrebujeta železar in kovač: železovo rudo, les in vodo. Iz tega časa so tudi ostanki Slovenske peči ob cesti na Jamnik.

Na dan so kovači izdelali do dva tisoč žeblicev. Plačani so bili po količini izdelanih žeblicev, zato so delali od jutra do večera. Ob osmih zjutraj in opoldne so za uro prenehali z delom, pojedli in popravili orodje, nato so nadaljevali do večera. Njihovo življenje je bilo tako povprečno dolgo le petintrideset let. Drugače je bilo ob dnevih nehavanja (ponedeljek, četrtek in sobota), ko so delali samo do kosila. Ob nedeljah in praznikih niso kovali. Otroci so od začetka pomagali staršem, ko so bili dovolj veliki, pa so sami kovali. Žene so v vigenjcih poskrbele tudi za kosilo. Kuhale so kar na kovaškem ognjišču, zjutraj največkrat žgance, opoldan enolončnico, zvečer pa kašo. Danes v Kropi žeblicev ne kujejo več.

Nepogrešljiv del muzejske predstavitve žeblicarstva v Kropi je vigenjc Vice, kovačnica za ročno kovanje žeblicev s stavbno zasnovo iz 18. stoletja. Vigenjc Vice je edini ohranjeni vigenjc v Kropi; v njem je ohranjeno delovno okolje iz časa ročnega kovaštva. V vigenjcu Vice so ročno kovali še v prvi polovici 20. stoletja, zdaj pa je ogled s prikazom ročnega kovanja žeblicev omogočen prej najavljenim skupinam.

Tamkajšnji mojstri zadnjih sto let slovijo kot izvrstni umetnostni kovači.

3. Dopolni.

Kropa se je začela razvijati v ____ stoletju, ko se je gozdno železarstvo z rudnih nahajališč na Jelovici začelo seliti v dolino k potokom. Iz tega časa so v bližini Kroke ostanki tehniškega spomenika _____, ki je najstarejša ohranjena talilna peč v Sloveniji in JV Evropi.

"Najstarejša upodobitev Kroke, Janez Vajkard Valvasor, 1689"

Katere naravne dobrine so omogočile železarstvo v Kropi?

_____ s pobočij Jelovice, _____ za oglje in _____ za poganjanje mehov.

Drugo ime za vigenjc je _____.

V njem so kovači ročno izdelovali _____.

"Vigenjc Vice"

Kovači, kovačice in njihovi otroci so v vigenjcih preživali večji del dneva, saj se je delo začelo ob ranem jutru in končalo ob mraku. S križcem označi njihov delovnik:

Čas	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota	Nedelja
Do 12.00							
Ves dan							

"Vigenjc Vice leta 1900, Terezija in Jurij Legat"

"Kuhinja v vigenjcu"

4. Vstavi naslednje besede: *vigenjci, Kroparica, fužinarstvo, mehovi*.

»V Kropi je primanjkovalo rodovitne zemlje. Kraj se ne bi tako razvil, če ne bi bilo v okolici veliko železove rude in gozdov, v katerih so pridobivali oglje. V kraju se je razvilo _____ – pridobivanje železa. Iz železa so oblikovali žeblice, ki so jih prodajali zlasti v Italijo. Za delovanje fužin in kovačnic je bila potrebna vodna sila, to je bil potok _____. Žeblice so kovali v _____, lesenih kočah z več ognjišči. Ti so vedno stali ob vodi, saj je vodno kolo poganjalo _____ za dovajanje zraka na ognjišča. Vse to je ugodno vplivalo na razvoj kraja. Ko pa se je razvila industrijska proizvodnja železa, je fužinarstvo propadlo.«

"Vigenjc Vice z zadnje strani"

5. Smiselno povežite stavka v levem in desnem stolpcu.

1 V prvi polovici 19. stoletja je imela Kropa 19 vigenjcev,	___ s katerimi so kovali večje kose železa in železne palice.
2 V okviru Fužin so delovala težka kladiva – norci,	___ s katerim so kurili talilne peči.
3 Gozdovi Jelovice so bili vir lesa, potrebnega za izdelavo oglja,	___ ki deluje v okviru Kovaškega muzeja.
4 Danes je edini ohranjeni vigenjc Vice,	___ v katerih so kovali žeblice.

6. **NALOGA**

Danes se nadaljuje tradicija prednikov kot **umetnostno kovaštvo**. Umetnostni kovači še kar naprej kujejo železo, ki se zvija, tani in oblikuje pod kladivom. Ohranja se znanje in volja veččega kovača, ki z vsakim udarcem vbija trdi gmoti željeno mehko, lahko in lepo obliko.

Nariši miselni vzorec z naslovom **IZDELKI IZ KOVANEGA ŽELEZA**. Vanj nariši/prilepi in opiši vsaj 10 izdelkov. Pomagaj si z internetom.